

a 3. kapitola). Na základě vícevrstvého hudebního repertoáru objasňuje historii letničního hnutí v Maďarsku. Mužské instrumentální soubory, hrající při shromážděních, jsou východiskem exkurzu do hudební minulosti maďarských Romů, a také pomáhají pochopit úlohu vedoucího ve sboru. Zpěv žen při neformálních příležitostech, popisovaný ve 4. a 5. kapitole, umožňuje objasnit jednak genderové vztahy, za druhé pak způsob, jímž členové sboru reflektují své duchovní zážitky: zatímco Romové je mají sklony projevovat prostřednictvím písní, neromové se obvykle vyjadřují poezií. Druhé vrstvě repertoáru IG, anglo-americkým gospelům, a jejich významu pro neromské členy sboru, se Langeová věnuje v 6. kapitole, proměně jejich interpretace v podání různých skupin – misionáři, Maďary a Romy, v kapitole 7. V závěru srovnává dynamiku hudebních změn v pécském letničním sboru s dynamikou změn ve společnosti.

Mimochodem, jako mnoho dobrodružných příběhů, má i tento pokračování: autorka podnikla s desetiletým odstupem tzv. následný výzkum, o němž referovala na konferenci „Romská hudba na přelomu tisíciletí“ v květnu 2003 v Praze. Její příspěvek je publikován v stejnojmenném konferenčním sborníku (2003).

Při četbě knihy B. R. Langeové se mi ovšem stále nalahavěji vnucovala běžná otázka, kladená etnologům vůbec a etnomuzikologům obzvlášť často: „Myslíš, že to někdy můžeš pochopit?“. Etnologové obvykle odpovídají, že při dostatečně dlouhé terénní práci (běžně se mluví aspoň o půl roce) ano, jakkoli mají nedostatečné a často zavádějící výchozí znalosti, jiné kulturní zázemí i hodnoty i jinou barvu kůže. Nevím jestli náboženství – nebo

přesněji víra/nevíra v objektivní existenci mimosmyslové skutečnosti (Langeová na několika místech deklaruje, že je nevěřící) – není tou nepřekonatelnou hranicí, z jejíž jedné strany nelze zkoumat druhé území. Nejde mi ani tak o některé více či méně zavádějící formulace (tvrdí-li kupříkladu, že letniční denominace jsou specifické tím, že *believe in specific manifestation of God in the form of the Holy Spirit*, s. 15, je zřejmé, že nejenže nerozlišuje jemnější odstíny mezi letničními a charismatickými denominacemi, ale tápe vůbec v křesťanské věrouce). Jde mi spíš o to, že má-li být vědecká výpověď verifikovatelná, musí vědec skutečnost interpretovat přinejmenším podle svého názoru objektivně. A pak kupříkladu napíše, že projevy Ducha svatého jsou jakési neurofyzilogické reakce. Je to ale verifikovatelné tvrzení?

Zuzana Jurková

Jaroslav Hlaváč ed.: ŽIVEL ZEMĚ, Agentura Koniklec, Praha 2004

Koncem roku 2004 se po dlouhých letech příprav dočkala publikace pozoruhodná kniha *Živel Země*. Jedná se o další svazek edice *Živly*, v němž dosud vyšly *Živel Vzduch*, *Živel Oheň – energie* a na letošní rok slibuje Agentura Koniklec další svazek *Živel Voda*. Na první pohled může kniha vzbudit dojem populárně naučné encyklopedie, jakých dosud vyšlo a jistě ještě vyjde bezpočet. Stačí však nalistovat závěrečný, obsáhlý přehled autorů a začíst se do libovolného oddílu knihy, abychom záhy zjistili, že se jedná o díle výjimečné. Pokud budeme v souvislosti s knihou *Živel Země* užívat pojem encyklopedie, tak musíme zapome-

nout na jeho současný význam, jakožto stručný, heslovitý, nenáročný, někdy až povrchní přehled o určité problematice. Kniha rozhodně není prvoplánově zábavné, populárně naučné dílko určené dospívající mládeži nebo laickému čtenáři, který touží po stručný a nekomplikovaný informacích. Použijeme-li v souvislosti s recenzovanou knihou slovo encyklopedie, pak je musíme chápat v původním smyslu, jaký mu vtiskli francouzští encyklopedisté 18. století.

Kniha je členěna do čtyř základních oddílů: Planeta Země, Země ve společenských souvislostech, Země ve službách člověka a Země a životní prostředí. Jednotlivé oddíly jsou členěny na kratší statě, které v rozsahu zpravidla 2–4 stran stručně shrnují dílčí témata (např. Vznik a vývoj hornin; Půdní mikroorganismy; Země jako filosofický archetyp; Krajinný ráz; Právní ochrana země apod.). Text jsou bohatě ilustrovány a graficky členěny na několik hierarchických úrovní informací. Na závěr každého základního oddílu je připojen soupis použité a doporučené literatury. Kvalita knihy je založena především na promyšlené a pečlivě sestavě autorského kolektivu. Bez nadsázky je možné říci, že jednotlivá témata zpracovávali špičkoví odborníci. Připomenu alespoň přírodovědce V. Ložka, M. Anděru, L. Smolíkovou, K. Bimovou, V. Cílka, filosofa Z. Neubaera, či specialistu v oboru ochrany přírody J. Hromase – celkem 48 autorů.

Nejobsáhlejší je první část knihy (s. 7–165), která se systematicky zabývá naší planetou nejprve v kontextu celé sluneční soustavy, dále charakterizuje jednotlivé etapy geologického vývoje, pojednává o horotvorných procesech, tektonice Země, sopečné činnosti atd. Poté se věnuje dokumentaci zemského povrchu (Historie geografie,

Kartografie aj.). Prvou část uzavírá soubor statí o různých formách života na Zemi (půda, fauna, flóra v různých biotopech).

Poněkud problematickým oddílem je (z recenzentova pohledu) část Země ve společenských souvislostech (s. 167–229). Výjimkou je téma Země jako filosofický archetyp (autoři Z. Neubauer – T. Škrdlant). Ostatní podkapitoly více či méně zjevně přitakávají aktuálnímu boomeru poněkud pokleslých forem iracionality (Země z hlediska astrologického symbolismu; Vztah Keltů k matce Zemi; Tajemství druidů...). Kdyby jednotlivé stránky historických i současných forem iracionality byly pojednány kriticky z pozice filosofa, religionisty, etnologa apod., bylo by jejich zařazení zcela na místě. V podobě, v jaké jsou v knize prezentovány však působí poněkud nepatřičně, groteskně a hlavně jsou zcela zbytečné.

K vysoké laťce nasazené v úvodu se kniha vrací opět až ve třetí části Země ve službách člověka (s. 231–284). Předmětem této části je dosavadní vývoj a aktuální stav využívání nerostných surovin, půdy (vývoj zemědělství), lesů až po vysvětlení pojmů krajina, krajinný ráz, krajinné plánování a rekonstrukce krajiny.

Posledně jmenovaná témata předznamenávají poslední část Země a životní prostředí (s. 287–332). Po úvodní stati Historie péče o životní prostředí následují charakteristiky dílčích problémů – vztah k půdě, zemědělství a lesnictví, geologické a speleologické památky, odpady a jedy, legislativní problematika a na závěr pbčanská sdružení v péči o životní prostředí.

Knihu doplňuje rejstřík, seznamy českých latinských názvů rostlin a živočichů a stručný terminologický slovník. Velmi cenné jsou stručné medailonky všech členů autorského kolektivu.

Kniha *Živel Země* je velmi cenným publikačním počinem, který ocení jak zájemce o přírodní, tak i o společenskou vědu. Velmi kvalitní a přehledné zpracování činí z této knihy cennou pomůcku, která pomáhá pochopit současnou širší nauku o naší planetě. Knihu lze doporučit jako základní přehledné dílo pro každého, kde se teprve v naznačené problematice teprve začíná orientovat. A cenná bude i pro pokročilého čtenáře, který si své dosavadní znalosti chce zařadit do širšího kontextu. Ostatně i sporná část věnovaná nejrůznějším formám iracionality je svého druhu výmluvným svědectvím o naší současné společnosti.

Stejně jako předchozí svazky *Živel Vzduch* a *Živel Oheň – energie* je i *Živel Země* doprovázen videokazetou Krajina domova (scénář Václav Cílek, scénář a režie Josef Císařovský, hudba Kamil Holub, komentář čtou Petr Nárožný a Kamila Špráchalová). Knihu s videokazetou propojuje CD-rom. S videokazetou ani s CD-romem se autor recenze neměl možnost seznámit, proto je ponechává bez komentáře.

Václav Matoušek

Brian McNair: SOCIOLOGIE ŽURNALISTIKY, Portál, Praha 2004

Brian Mc Nair vystudoval sociologii, ale dlouhá léta pak pracoval v oblasti mediálních studií. V předmluvě ke své knize, kterou vydalo pražské nakladatelství Portál, vyjadřuje názor, že „v široké škále žánrů a forem, jež tvoří fenomén zvaný média, má největší sociologický význam žurnalistika“. Ostatně právě proto předkládá čtenáři text, ve kterém využívá svého akademického vzdělání v sociologii a profesní

zkušenosti z oblasti žurnalistiky. Čtenářské určení je jednoznačně vymezeno: kniha je věnována především studentům mediálních studií a také těm studentům sociologie, případně dalších společenských věd, v jejichž studijních programech jsou mediální studia. Potěšitelné je také to, že kniha je zcela přístupná všem zainteresovaným laikům, neboť, jak autor uvádí, její četba či studium „nevyžaduje žádné speciální znalosti oboru sociologie“.

Kniha je základně rozdělena na dvě části. V první, s názvem *Základy a kořeny*, je především uvedena definice žurnalistiky a pojednány s ní související kategorie pravdy, novosti, autorství a ideologie i aktuálnosti. Následuje pasáž o žurnalistice a společnosti, typologii žurnalistiky a o cílech autora a rady jak má s jeho knihou pracovat čtenář. Další kapitola téže části tematizuje sociologii žurnalistiky s návazným pojednáním o účincích žurnalistiky.

Druhá část se jmenuje *Faktory ovlivňující žurnalistickou produkci* a postupně jsou probrány tyto problémové okruhy: profesní kultura a organizační dominanty žurnalistiky, politické, ekonomické a technologické prostředí, sociologie zdrojů a konečně „nová sociologie žurnalistiky“ (od řízení k chaosu). Tradičně jsou připojeny poznámky, seznam literatury a rejstřík.

Kniha Briana McNaira, který je profesorem na fakultě filmových a mediálních studií University of Stirling ve Skotsku, je napsána čtivě a s vysokou erudicí. Vřele ji doporučuji ke studiu všem, kteří se zajímají o současnou žurnalistiku a sociologii žurnalistiky. Svě čtenáře si kniha najde jistě i mezi zainteresovanými studenty Fakulty humanitních studií UK v Praze, kde se etablovaly studijní obory věcně související s popisovanými skutečnostmi.

Helena Haškovcová